

Moltes gràcies, Sr. Jacques Fredj, per la seva brillant exposició i moltes gràcies també a les persones que m'han precedit en les anteriors intervencions. Una vegada més, com cada any, és bo que ens aturem a recordar i homenatjar les persones i els col·lectius que van patir persecució i que van morir sota el règim nazi. I és important recordar i reflexionar profundament sobre el significat de tot aquell horror, perquè mai, de cap manera, s'havia procedit a l'aniquilació i a la destrucció de tantes persones i per tants motius.

No parlem d'un període en què hi va haver un col·lectiu o fins i tot tota una raça perseguida, sinó d'un moment de la història en què el mal, la maldat, organitzada des del mateix estat i en una de les nacions suposadament més cultes i refinades, es va dirigir contra tota mena d'objectius diferents: contra els jueus, amb el propòsit d'aniquilar-los, contra els gitanos, contra els dissidents polítics, contra les persones amb deformitats o amb malalties, contra els republicans espanyols, contra els homosexuals, contra els qui —com els testimonis de Jehovà— es negaven a anar a la guerra... El mal no va ser un mal enfocat en un únic sentit o contra un únic objectiu, sinó que va ser un mal absolut i total, dirigit contra tot allò que el règim nazi havia decidit que no podia existir. I el més trist és que l'únic element en comú de totes les víctimes no era altre que el fet de ser éssers humans.

Per tant, la barbàrie nazi no és una barbàrie només política, o només racista, o només imbuïda per absurdes idees de supremacia. No, com s'ha vist, com explicaven avui, és un mal absolut, adreçat contra la humanitat mateixa. Europa —i també el món sencer— ha estat acostumat a viure en guerra pràcticament constant. En totes les guerres hi ha hagut mort i destrucció, hi ha hagut violència i hi ha hagut tota mena d'injustícies i de maldats, però la guerra del nazisme no va ser una guerra com les altres, perquè no va ser una guerra, sinó una voluntat de destruir accelerada fins a les màximes cotes de bogeria.

Per això recordem l'Holocaust i per això recordem totes les moltes i diferents víctimes d'aquell període. Recordem els milions i milions de persones jueves, del tot innocents, que van morir només per odi racial i perquè els nazis, en la seva bogeria, no els consideraven ni tan sols éssers humans; i també recordem totes les altres col·lectius, els centenars i milers de persones assassinades per ser dissidents, o per les seves deformitats, o pels motius més impensables sota cap societat que recongui i valori la dignitat de les persones.

Aquesta és la tragèdia que es posa de manifest amb l'Holocaust. És com si en un moment donat, un grup de bojos hagués obert la Caixa de Pandora i s'haguessin escampat damunt la terra, de sobte, tots els mals que semblaven controlats per sempre.

Com en el mite grec, la commemoració de l'Holocaust ens pot recordar que, entre tant de mals, també va sorgir un bé, que és l'esperança. Només amb l'esperança entre les mans, la humanitat pot girar la vista sobre tot el mal que es va escampar tres quarts de segle enrere. Només amb el do de l'esperança uns i altres ens podem tornar a mirar als ulls i esperar que tot allò no tornarà a passar mai més.

L'esperança, però, no és una virtut que creix només per ella mateixa. L'esperança cal cultivar-la i nodrir-la de valors; li hem de donar motius perquè sigui efectiva i no pas una virtut vana o una manera d'enganyar-nos a nosaltres mateixos. Per això, la memòria i el record són els grans aliments que tenim per fer créixer l'esperança. ¿Quina esperança tindríem de no caure en els mateixos errors si no fóssim capaços de recordar i de fixar en la nostra memòria allò que no ha de passar mai més?

El record, l'homenatge, la contemplació de totes aquelles vides trencades, és la nostra arma més poderosa per evitar altra vegada la generalització i la banalització del mal. I sempre dona la sensació que no fem prou, que no estem a l'alçada en la lluita contra l'horror. El Dr. Fredj ens parlava del significat de l'Holocaust en la història d'Europa. I el cert és que el nazisme no va ser un accident o un moment desafortunat, sinó l'expressió de la negror del cor i de l'esperit humà en els moments en què la raó ens abandona i s'instal·la la bogeria. Però si no va ser un accident, si no va ser un simple episodi irreplicable, llavors a nosaltres ens correspon l'obligació que no es repeteixi mai més. Nosaltres som, doncs, els dipositaris de l'esperança i els obligats dia a dia a alimentar-la perquè mai més no torni a néixer la fera entre nosaltres.

Avui dia és difícil explicar l'Holocaust. Les noves generacions pràcticament només coneixen els fets com una mena de petit apartat en els llibres d'història, i la imatge que en tenen no és altra que la d'algunes pel·lícules. Parlar-los del mal absolut, del menyspreu a l'ésser humà, de l'assassinat de milions de persones només per la seva raça, tot això els sona gairebé a un tòpic i a una cosa llunyana. Pensen que allò que els expliquem va passar ja fa molt de temps, en una altra societat i en una altra cultura. I no veuen que les actituds intolerants tornen a créixer; no veuen que en diversos llocs d'Europa estan tornant a néixer partits feixistes i no veuen que en aquesta vella Europa hi seguien havent genocidis vint anys enrere...

Tot allò no va ser una pel·lícula, ni tan sols un mal son. Allò va ser l'expressió del que podem arribar a ser nosaltres mateixos quan, com deia Goya, el somni de la raó produeix monstres. I als nostres joves els pot semblar que els parlem de tòpics, de coses llunyanes, de fets que avui dia no tenen cap incidència...

Hi ha qui, quan es parla de memòria, acostuma a dir que no s'hauria de remoure el passat, que caldria anar-lo oblidant. I aquesta és la gran equivocació, perquè el nostre deure ineludible és expressar una i altra vegada, dia rere dia, el nostre rebuig a tot allò que atempta contra la dignitat humana. No podem obrir cap escletxa per la qual el racisme torni a escampar-se entre la societat; no podem obrir cap forat a la intolerància, ni a la prepotència, ni a la violència. No podem menystenir ningú per les seves creences, pel seu origen, per la seva orientació, per la seva perfecció o imperfecció física. I l'única manera d'evitar-ho és recordar i ensenyar-ho. El mal no l'hem de deixar quiet, l'hem d'agitar, l'hem de remenar, no l'hem de deixar descansar ni un moment, perquè si l'esperança és la nostra única arma, l'oblit és l'arma més potent del mal.

I això ho hem de proclamar des de les institucions. La democràcia pot ser un sistema amb els seus defectes, però és l'únic sistema que només millora gràcies a ell mateix. La millora de la democràcia només es pot aconseguir amb més democràcia, amb més respecte per tothom, amb més respecte per les minories i pels drets de les persones i

dels pobles. Les institucions democràtiques, doncs, hem de ser les grans responsables de preservar el record i la memòria i d'impedir que la barbàrie torni mai a posar els peus sobre la terra.

La memòria, doncs, és la nostra gran responsabilitat. Hem vist massa de prop l'horror com per córrer el risc de poder oblidar-lo, ni que sigui un instant. Els joves han de saber, han de recordar i un dia, si volen ser una societat lliure, hauran de prendre la nostra torxa i continuar il·luminant amb el record tota la tragèdia que va viure l'Europa del segle XX.

Potser aquest és el gran sentit de l'Holocaust en la història d'Europa. Ens recorda que a cada racó de la nostra història hi pot haver un monstre disposat a despertar en qualsevol moment, i que hem d'estar alertes, i que generació rere generació l'hem de recordar, perquè allò va ser massa gros i massa inhumà com per poder oblidar-lo ni tan sols un instant. El record de l'Holocaust, el record de la gran vergonya d'Europa i de la Humanitat, és, en certa manera, l'única via per a fer possible que tots nosaltres pertanyem a una única família, la família humana, i que la nostra aspiració no ha de ser altra que la pau, el respecte, el progrés i la llibertat.